

POTILAS- JA ASIAKASTIETOJEN TIETOSUOJASELOSTE

1. Rekisterinpitäjä

Psykoterapiakeskus Vastaamo Oy
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki puhelin: 044 4141 000
Sähköposti: tuki(at)vastaamo.fi

2. Rekisterinpitäjän edustaja

Terveydenhuollon palveluista vastaava johtaja, psykiatri Juha-Matti Väänänen
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki
Sähköposti: juha.vaananen(at)vastaamo.fi

3. Rekisterinpitäjän henkilötietojen käsittelyn yleinen ohjaus ja valvonta

Tietosuojariskit ja niiden vaikuttavuus on arvioitu. Yritykselle on perustettu tietosuojatoimikunta sekä nimetty tietosuojavastaava. Sekä palvelutoiminnan että tietojärjestelmien omavalvontaan on laadittu suunnitelmat. Päivitämme säännöllisesti työntekijöiden ohjeistusta ja omavalvontasuunnitelmia. Koulutamme henkilöstöä säännöllisesti asianmukaisesta tietojenkäsittelystä, tietoturvasta ja tietosuojasta.

Tietosuojatoimikunta huolehtii henkilöstön koulutuksesta sekä toteuttaa valvontaa ja puuttuu havaittuihin poikkeamiin. Tietosuojavastaavan tehtävänä on:

- auttaa rekisterinpitäjää lakisääteisten velvoitteiden toteuttamisessa
- antaa asiantuntija-apua henkilöstölle ja johdolle
- toimia henkilötietojen käsittelyn valvojana sekä yhdysiteenä valvontaviranomaisiin

4. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus ja käsittelyperuste

Noudatamme toiminnassamme yleisen tietosuojasetuksen (679/2016 EU), kansallisen tietosuojalain (1050/2018) sekä muun relevantin lainsäädännön mukaisia velvoitteita.

a. Potilastiedot

Käsittelemme potilastietoja voidaksemme järjestää, suunnitella, toteuttaa ja seurata hoitoa. Potilastietoja, kuten vastaanottokäynnillä kirjattuja tietoja käsittelemme lakisääteisen velvoitteen perusteella. Erityisesti seuraavat lainsäädännöt säätelevät tietojenkäsittelyämme:

- Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus laatia ja säilyttää potilasasiakirjoja.
- Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on merkittävä potilasasiakirjoihin potilaan hoidon järjestämisen, suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan turvaamiseksi tarpeelliset tiedot.
- Potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä on säädetty tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksella (298/2009). Potilasasiakirjojen ensisijaisena tehtävänä on palvella potilaan hoidon

suunnittelua ja toteutusta sekä edistää hoidon jatkuvuutta. Kirjauksissa koulutamme henkilökuntaa noudattamaan Valviran antamaa ohjeistusta lääkärin kirjaamiseen ja terapeuttien kirjaamiseen.

Potilastietojen käsittelyssä edellä mainittujen ja yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain lisäksi toimintaamme ohjaavan muun muassa seuraavat erityislait:

- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Kansanterveyslaki (66/1972)
- Erikoissairaanhoidonlaki (1062/1989)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta ja säilyttämisestä (298/2009)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä (159/2007)
- Laki sähköisestä lääkemääräyksestä (61/2007)
- Työterveyshuoltolaki (1383/2001)
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)
- Mielenterveyslaki (1116/1990)
- Potilasasiakirja-asetus (298/2009)
- STM:n opas terveydenhuollolle, Potilasasiakirjojen laatiminen ja käsittely (2012:4)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseleleistä (569/2009)
- Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999)

Potilastietoja voidaan käyttää myös tilastointiin ja määrälliseen tutkimukseen. Mikäli käytämme tietoja tällaisiin tarkoituksiin, käyttämämme tiedot ovat anonyymeja tai pseudonymisoituja yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla.

b. Muut asiakastiedot kuin potilastiedot

Hoidollisista potilastiedoista erillisenä käsittelemme yhteystietoja sekä laskutustietoja. Laskutuksen ja perinnän osalta käsittelemme tietoja lakisääteisen perusteen vuoksi ja erityisesti kirjanpitolain perusteella (1339/1997) soveltuvin osin.

Potilaille suunnattu viestintä on asiakasviestintää, jossa on kyse joko terveydenhuollon ammattilaisen ja potilaan välisestä viestinnästä tai asiakkaillemme merkittäviä tietoja sisältävistä, palveluntuottajan toimintaa koskevista muutoksista tai tiedotteista. Yhteystietoja ei käytetä suoramarkkinointiin.

5. Käsiteltävät henkilötietoryhmät ja niiden säilytysajat

Ajanvarauksen yhteydessä keräämme seuraavia tietoja:

- nimi
- henkilötunnus
- yhteystiedot (puhelinnumero, sähköposti, kotiosoite)
- Lisätietoina lyhyt kuvaus tilanteesta, haluttu palvelumuoto ja halutut ajanvarausmuistutukset

Asiakassuhteen aikana keräämme hoidon toteuttamisen vaatimalla tavalla tai hoidon tueksi seuraavia tietoja:

- käynnin aika ja paikka; mahdolliset peruutukset
- yhteystiedot, mukaan lukien laskutusosoite
- huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot alaikäisten sekä täysi-ikäiselle määrätyn

edustajan osalta

- hoitavan terveydenhuollon ammattilaisen nimi
- potilastiedot: potilastyyppi, taksa (hinta) ja korvausryhmä (esim. Kelan kuntoutusterapia 16-67-vuotiaille)
- hoitosuunnitelma, joka voi sisältää esimerkiksi arvioinnit, hoidon tavoitteet ja niiden saavuttamiseen käytettävät menetelmät, hoidon suunniteltu kesto ja käyntitiheys
- tapaamismerkinnät eli terveydenhuollon lainsäädännön edellyttämät käyntikirjaukset, mukaan lukien tiedot ohjauksesta
- mahdolliset vanhempain ohjausta koskevat tiedot
- mahdollisesti hoidon kannalta olennaiset lähisuhteet (esimerkiksi pari- ja perheterapiassa) ja hoidon aikana tuotetut materiaalit
- mahdolliset lausunnot liitteineen
- mahdolliset hoitoon liittyvät viranomaispäätökset
- mahdolliset maksusitoumuksen kannalta merkitykselliset tiedot, kuten päätös viranomaisen, työnantajan tai muun ohjanneen tahon maksusitoumuksesta
- mahdolliset vakuutuksiin liittyvät tiedot
- mahdolliset raportit hoidosta ja sen etenemisestä ja vaikuttavuudesta
- mahdollisesti asiakkaalta, tai joskus sähköisen lääkemääräyksen Kanta-tiedoista, saadut tiedot lääkityksestä
- mahdolliset suostumukset tietyn tyyppisiin hoitomuotoihin
- muut mahdolliset sopimuksessa ilmi tulevat tiedot

Säilytämme henkilötietoja niin kauan kuin henkilötiedon käyttötarkoituksen vuoksi on tarpeellista, esimerkiksi asiakassuhteen voimassaolon ajan ja nimenomaisen lainsäädännön antaman säilytysajan perusteella. Potilastietoja säilytetään sosiaali- ja terveysministeriön potilasasiakirjoista annetun asetuksen mukaisesti ja tästä tulevia säilytysaikoja noudattaen. Lisäksi säilytämme esimerkiksi laskutukseen liittyviä tietoja kirjanpitolainsäädännön mukaisesti ja vakuutuksiin liittyviä tietoja vakuutuksiin liittyvän lainsäädännön perusteella.

Arvioimme tietojen säilyttämisen tarpeellisuutta säännöllisesti sovellettava lainsäädäntö huomioon ottaen. Huolehdimme, ettei rekisteröidyistä säilytetä käsittelyn tarkoituksiin nähden yhteen sopimattomia, vanhentuneita tai virheellisiä henkilötietoja. Jos havaitsemme sopimattomia, vanhentuneita tai virheellisiä henkilötietoja, oikaisemme tai hävitämme ne viipymättä.

6. Mistä käsittelyssä tarvittavat henkilötiedot saadaan

Säännönmukaisia tietolähteitä ovat ensisijaisesti potilaan hoidosta kertyvä materiaali, eli potilaalta itseltään saadut tiedot. Tämän lisäksi ulkopuoliset tahot voivat antaa potilaan hoidon kannalta tarpeellisia tietoja, esimerkiksi lähetteen, viranomaispäätöksen, ja/tai tiedon maksusitoumuksesta ja sen sisällöstä taikka vakuutuksesta ja sen laajuudesta.

Ostopalvelut suoritetaan toimeksiantosopimuksella, ja asiakastiedot saadaan ostopalvelun tilaajalta. Palvelusetelillä annettavien palvelujen rekisterinpitäjä on palveluntuottaja. Tällöinkin tietojärjestelmäämme kirjatuista tiedoista vastaamme oman rekisterimme osalta.

7. Luovutukset ja salassapito

Potilastiedot ovat salassa pidettäviä. Tietoja saavat käsitellä vain hoidon ja palvelun toteutukseen tai asian käsittelyyn osallistuvat henkilöt. Potilastietoja käsittelevillä on vaitiolovelvollisuus. Tietojen tallentaja ei voi luovuttaa tietoja itse.

Terveydenhuollon lainsäädännön perusteella potilastietoja voidaan luovuttaa vain potilaan suostumuksella ja nimenomaisen lainsäädännön nojalla. Potilaan tai hänen laillisen edustajansa suostumuksella salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa toiselle viranomaiselle ja yksityiselle palveluntuottajalle, kuten vakuutusyhtiöille, Kansaneläkelaitokselle (Kela) tai muulle maksajalle tai toiselle terveystietojen tuottajalle siltä osin, kuin se on tarpeen asiakkaan hoidon tai huollon toteuttamiseksi. Jos alaikäinen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden todetaan kykeneväksi päättämään hoidostaan, hänellä on oikeus kieltää potilastietojensa luovuttaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen. Jos potilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisella suostumuksella. Luovutuksesta vastaa terveydenhuollon palveluista vastaava johtaja.

Potilas voi itse luovuttaa omia tietojaan kolmansille tahoille, tai antaa suostumuksensa tietojen hakemiseen muilta rekisterinpitäjiltä, kuten potilasta aikaisemmin hoitaneilta toimijoilta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa potilas on saanut aikaisemmin hoitoa muulta taholta ja on siirtynyt tämän hoidon seurauksena Vastaamolle. Tuolloin kolmannelta osapuolelta saadut tiedot tulevat osaksi Vastaamon rekisteriä ja niitä voidaan käyttää muiden henkilötietojen tavoin lainsäädännön ja ohjeistuksen mukaisesti.

Luovutuksen erityistapaukset poikkeustilanteissa on kuvattu liitteessä.

8. Vastaamon potilas- ja asiakastiedon käsittelijät ja käsittelyssä käytettävät järjestelmät

Hoidollista potilastietoa käsitellään vain Vastaamon potilastietojärjestelmässä (omavalmiste) ja sähköisiä lääkemääräyksiä Atostekin eRA-järjestelmässä (Atostek Oy, Y-1571997-4).

Alla mainitut toimittajat käsittelevät laskutukseen, perintään ja asiakasviestintään liittyviä henkilötietoja Vastaamon toimeksiannosta ja lukuun omia tietojärjestelmiään hyödyntäen:

- Accountor Finago Oy, Y-0836922-4
- PricewaterhouseCoopers Oy, Y-0486406-8
- Tilipalvelu Rantalainen Oy, Y-0362167-0
- Visma Duetto Oy, Y-2162954-5
- Visma Financial Services, Y-0922741-2
- Hopkins Oy, Y-tunnus 2257613-1 (asiakastiedottamisen sähköpostilähetysjärjestelmän ActiveCampaign:in palvelun tuottajana)

Toimittajilla on oikeus käyttää alihankkijoita henkilötietojen käsittelijöinä. Toimittaja vastaa lainsäädännön velvoittamalla tavalla omien alihankkijoidensa toimista ja tämän sopimuksen tai tietosuojalainsäädännön laiminlyönneistä suhteessa Vastaamoon.

9. Tietojen siirto tai luovuttaminen EU- tai ETA-alueen ulkopuolelle

Potilastietoja ei luovuteta EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Asiakasviestintään käytettäviä yhteystietoja voidaan siirtää EU- tai ETA-alueen ulkopuolelle lainsäädännön edellyttämällä tavalla sähköpostien teknisen lähettämisen mahdollistamiseksi. Vastaamon lukuun toimiva

henkilötietojen käsittelijä (toimittaja) käyttää sähköpostitse tapahtuvaan asiakasviestintään järjestelmää, joka on sijoittautunut ETA-alueen ulkopuolelle. Varmistamme sopimusteitse, että kun henkilötietoa käsitellään EU:n tai ETA:n ulkopuolella, toimittajan alihankkija on sitoutunut tietosuojalainsäädännön mukaiseen toimintaan ja tietojensiirto tapahtuu käyttäen Euroopan komission hyväksymiä mallisopimuslausekkeita tai muuta tietosuojalainsäädännön sallimaa siirtomekanismia.

10. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Henkilötiedot kerätään tietokantoihin, jotka ovat palomurein, salasanoin ja muin teknisin keinoin suojattuja. Tietokannat ja niiden varmuuskopiot sijaitsevat lukituissa ja vartioituissa tiloissa, jotka ovat asianmukaisesti suojattuna ja joihin pääsevät käsiksi ainoastaan ennalta määritellyt henkilöt. Psykoterapiakeskus Vastaamolla ei ole paperista potilas- tai asiakastietoarkistoa.

Kullakin palveluksessamme olevalla asiakastietojen käsittelijällä on oikeus käsitellä vain työtehtäviensä hoidossa tarvittavia henkilötietoja. Kullakin tietojärjestelmien käyttäjällä on henkilökohtainen käyttäjätunnus ja salasana järjestelmään. Lisäksi käytössä on lisävahvistus, kun järjestelmää käytetään toimipisteen ulkopuolelta. Terveydenhuollon käyttöoikeudet on rajattu henkilöittäin vain jokaisen omien potilaiden hoidon kannalta tarpeelliseen tietoon. Potilastietoja ei tallenneta työasemille. Työasemien ja palvelinten välinen tietoliikenne on salattu. Palvelinympäristöt ovat auditoitu.

Tietojen käyttötapahtumat rekisteröidään järjestelmän lokitietoihin. Lokitietoja säilytetään muuttumattomina. Lokitietojen valvonta tapahtuu pistokokeina tai erityisestä syystä. Asiattomat yritykset päästä potilastietoihin on teknisesti estetty.

Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaista automaattista päätöksentekoa, mukaan lukien profilointi, ei tehdä.

11. Rekisteröidyn oikeudet

a. Oikeus tarkistaa tiedot

Potilaalla on oikeus saada rekisterinpitäjän vahvistus siitä, käsitelläänkö hänen henkilötietojaan vai ei tai onko niitä käsitelty. Lisäksi potilaalla on oikeus tarkastaa, mitä tietoja hänestä on kirjattu ja käsitellään. Tämä tarkastusoikeus voidaan tietosuojalain mukaisesti evätä vain, jos tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle tai jonkun muun oikeuksille. Jos potilas pyytää useampia jäljennöksiä tai pyynnöt ovat toistuvuudessaan ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, niistä voidaan periä hallinnollisiin kustannuksiin perustuva maksu. Mikäli potilas tekee pyynnön sähköisesti eikä hän ole pyytänyt muuta toimitusmuotoa, tiedot toimitetaan yleisesti käytössä olevassa sähköisessä muodossa.

b. Oikeus oikaista tietoja

Tarkastusoikeuden lisäksi potilaalla on oikeus saada virheellinen tieto oikaistuksi. Oikaisupyynnön tekemisessä avustaa sekä tietosuojavastaava että potilasasiamies. Tietoja ei kuitenkaan voida oikaista siinä tapauksessa, että tehdyt kirjaukset vastaavat sitä käsitystä, joka terveydenhuollon ammattihenkilölle on kirjausajankohtana ollut potilaan tilasta. Lisätietoja virheellisyyden määrittelystä voi lukea esimerkiksi tietosuojavaltuutetun verkkosivuilta osoitteesta <https://tietosuoja.fi/usein-kysyttya-terveydenhuolto>.

c. Muut tietosuoja-asetuksen mukaiset oikeudet

Potilastietoihin sovelletaan paljon erityistä terveydenhuollon lainsäädäntöä, joka sulkee pois

mahdollisuuksiamme toteuttaa joitain yleisen tietosuojaja-asetuksen mukaisia oikeuksia. Terveydenhuollon kontekstissa rekisteröidyn tietoja ei voida poistaa pyynnöstä. Kaikkia tietoja ei voida poistaa, sillä terveydenhuollon ammattihenkilöillä on velvollisuus laatia potilasasiakirjamerkinnot kaikista potilaan palvelutapahtumista. Nämä merkinnät on säilytettävä potilasasiakirja-asetuksessa ja sen liitteissä määritellyn ajan. Myöskään yksittäistä, jotakin palvelutapahtumaa koskevaa merkintää ei voida poistaa kokonaan, ellei kyseessä ole selkeästi virheellinen kirjaus. Arviointi tehdään merkinnän laatimishetkellä vallinneen käsityksen näkökulmasta.

Terveystietoja ei voida siirtää rekisteristä toiselle rekisteröidyn pyynnöstä, eikä tiedon käsittelyä ole mahdollista vastustaa. Rekisteröidyllä on oikeus rajoittaa tietojensa käsittelyä tietyissä tapauksissa.

d. Oikeuksien toteuttaminen ja lisätietojen saaminen

Lisätietoja potilastietojen ja asiakastietojen käsittelystä sekä oikeuksien toteuttamisesta voit pyytää olemalla yhteydessä tietosuojavastaavaan (tietosuojavastaava(at)vastaamo.fi). Verkkosivuillamme on rekisteritietojen tarkastuspyyntö -lomake, jonka lähettämällä voit tehdä pyynnön tarkastaa tietosi. Mikäli emme löydä tietojasi tai tarvitsemme lisätietoja pyynnön tarkentamiseksi tai henkilöllisyytesi varmistamiseksi, olemme sinuun yhteydessä.

Meidän on vastattava tiedusteluihin kuukauden kuluessa. Mikäli emme voi toteuttaa pyyntöä kuukauden kuluessa johtuen esimerkiksi pyynnön monimutkaisuudesta tai laajuudesta, määräaika voidaan jatkaa enintään kahdella kuukaudella. Ilmoitamme kuukauden sisällä tehdystä pyynnöstä, mikäli joudumme käyttämään lisäaika.

Potilaalla on oikeus saattaa tarkastusoikeutta ja virheen oikaisua koskeva kielteinen päätös tietosuojavaltuutetun ratkaistavaksi. Myös mikäli potilas katsoo, että hänen tietojensa on muuten käsitelty virheellisesti, voi hän olla yhteydessä tietosuojavaltuutetun toimistoon.

e. Tämän selosteen päivitykset

Ajantasainen seloste on saatavissa verkkosivuiltamme. Suosittelemme, että käyt säännöllisesti sivuillamme ja huomioit mahdolliset muutokset selosteessa. Mikäli muutokset ovat merkittäviä, voimme informoida näistä myös muulla tavoin, kuten sähköpostitse tai laittamalla sivuillemme asiasta ilmoituksen.

12. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Fondia on nimetty tietosuojavastaavaksemme. Rekisteriasioissa voit laittaa sähköpostia tietosuojavastaava(at)vastaamo.fi

13. Potilasasiamiehen yhteystiedot

Tietosuojavastaava on ensisijainen yhteyspiste tietosuojakysymyksissä. Lisäksi potilas voi olla yhteydessä potilasasiamiehen potilaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä laajemminkin. Potilasasiamiehen tehtävänä on neuvoa potilaita potilaan asemaan ja oikeuksiin liittyvissä asioissa, avustaa potilasta muistutusten ja potilasvahinkoilmoitusten tekemisessä sekä mahdollisten kurinpito- ja oikeustoimien vireille panemisessa, tiedottaa potilaan oikeuksista sekä toimia muutenkin potilaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi.

Potilasasiamiehenä toimii Heli Sillanpää-Nisula, [potilasasiamies\(at\)vastaamo.fi](mailto:potilasasiamies(at)vastaamo.fi)

Liite: Potilastietojen luovutukset, erityistapauksia

Luovutettaessa potilastietoja kahden rekisterinpitäjän välillä rekisterinpitäjää sitovat salassapitoa sekä henkilötietolain huolellisuus- ja suojaamisvelvoitetta koskevat säännökset. Tietojen luovuttajan tulee luovutuksen laillisuuden ohella varmistua siitä, että luovutuksen tekninen toteutustapa turvaa salassapito- ja suojaamisvaatimukset. Salassa pidettäviä ja arkaluonteisia tietoja saa lähettää vain suojatulla tietoturvalisellä yhteydellä.

Tietoja potilaan jatkohoitoon luovuttava henkilö vastaa siitä, että tietojen luovutus perustuu potilaan suostumukseen. Psykoterapiakeskus Vastaamossa luovutuksista huolehtii Vastaamon terveydenhuollon palveluista vastaava johtaja.

Suostumuksesta tulee ilmetä mm. seuraavat asiat: kuka tietoja luovuttaa, kenelle, mitä tietoja voidaan luovuttaa sekä mitä käyttötarkoitusta varten niitä luovutetaan. Tilanteissa, joissa potilaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa kirjallisella suostumuksella. Säännös koskee tilanteita, joissa potilaalla on laillinen edustaja, jonka toimivaltaan kuuluu myös tällaisten ratkaisujen tekeminen. Laillinen edustaja voi olla esim. vajaavaltaisen edunvalvoja tai alaikäisen huoltaja.

Potilastietoja voidaan antaa ilman potilaan suostumusta myös tajuttomuuden tai muun siihen verrattavan syyn vuoksi hoidettavana olevan potilaan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen, jollei ole syytä olettaa, että potilas kieltäisi näin menettelemästä.

Pyydettyessä tietoja Vastaamon ulkopuolelta, tarvitaan potilaan suostumus, johon pätee samat periaatteet kuin tietojen luovutukseen. Suostumus tietojen hankkimiseen tulee olla kirjallinen ja yksilöity. Suostumukset ovat hoito- tai palvelujaksokohtaisia tai ne voivat koskea yhtä hoitokokonaisuutta. Yksi hoitajakso tai hoitokokonaisuus voi sisältää useita käyntejä sekä tutkimuksia ja konsultaatioita. Kutakin hoitokokonaisuutta koskeva suostumus on voimassa toistaiseksi, jollei suostumuksesta muuta ilmene.

Potilaalla on koska tahansa oikeus muuttaa luovutukseen liittyviä suostumustietoja. Kielto tulee voimaan välittömästi, mutta aiemmin jo luovutetut tiedot ovat luonnollisesti siirtyneet toiseen organisaatioon, joten kiellolla ei tästä syystä voi olla takautuvia vaikutuksia.

Alaikäiset

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan alaikäistä, joka ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden kykenee päättämään hoidostaan, on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Hoidostaan päättämään kykenevä alaikäinen voi lain 9 §:n 2 momentin mukaan myös kieltää terveydentilaansa ja hoitoaan koskevien tietojen antamisen Vastaamon ulkopuolelle, huoltajalleen tai lailliselle edustajalleen tai kieltää tietojen luovutuksen yhteisessä rekisterissä.

Arvioitaessa sitä, onko alaikäisellä edellytykset arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, lähtökohtana on lain perustelujen mukaan pidettävä sitä, että jos alaikäinen katsotaan kykeneväksi päättämään hoidostaan, hän myös kykenee antamaan pätevän suostumuksen hoitoaan koskevien tietojen luovuttamiseen tai kieltämään tietojensa luovutuksen.

Sivulliset, omaiset ja asianosaiset

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n perusteella potilastietojen luovuttaminen ja ilmaiseminen

sivullisille edellyttää pääsääntöisesti potilaan yksilöityä kirjallista suostumusta. Luovutettaessa potilaan potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja lähtökohtana on, että potilaan tulee olla tietoinen, mihin häntä koskevia tietoja luovutetaan ja mihin tarkoitukseen luovutuksen saaja tietoja käyttää.

Potilaan omaiset ovat potilaan tietoihin nähden sivullisia ja potilastietoja voidaan tietyin poikkeuksin antaa heille vain potilaan kirjallisella suostumuksella.

Asianosaisella on oikeus saada tieto salassa pidettävästä asiakirjasta, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Asianosaisen tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset voivat tulla sovellettavaksi potilasasiakirjoihin, jos ne liittyvät asian vireille saattamiseen tai käsittelyyn, kuten esim. hoitovirhettä koskevassa asiassa. Jos asianosaiselle luovutetaan sellainen asiakirja, joka sisältää toista koskevia salassa pidettäviä tietoja, siihen pitää tehdä merkintä asiakirjan salassa pitämisestä. Asianosaiselle on julkisuuslaissa säädetty salassapitovelvollisuus asianosaisasemansa perusteella saatuihin salassa pidettäviin tietoihin, jotka koskevat muuta kuin häntä itseään.

Asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä tarkoitettua oikeutta mm. asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua taikka lapsen etua tai muuta erittäin tärkeätä yksityistä etua.

Vainajan tietojen luovuttaminen

Vainajan tiedot ovat salassa pidettäviä. Kuitenkin kuolleen henkilön elinaikana annettua terveyden- ja sairaanhoitoa koskevia tietoja voidaan luovuttaa sille, joka tarvitsee tietoja tärkeiden etujensa tai oikeuksiensa selvittämistä tai toteuttamista varten siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä etujen tai oikeuksien selvittämiseksi tai toteuttamiseksi. Tietoja voidaan luovuttaa vain kirjallisen perustellun hakemuksen perusteella. Jos vainajan lähiomainen esimerkiksi pyytää potilastietoja selvittääkseen, onko vainaja ollut oikeustoimikelpoinen testamenttia tehdessään, asianomainen on oikeutettu saamaan tiedot vain ajalta, jolla on merkitystä tämän seikan arvioinnissa, ei muita tietoja.

Luovutuksensaaja ei saa käyttää tai luovuttaa tietoja edelleen muuhun tarkoitukseen. Tietoja luovutettaessa on tietojen pyytäjää muistutettava tästä salassapitovelvollisuudesta. Tämän salassapitovelvollisuuden rikkominen on rangaistavaa rikoslain asianomaisten säännösten mukaisesti.

Tutkimus

Tietoja voidaan eräissä laissa säännellyissä tilanteissa luovuttaa käytettäväksi tieteellisessä tutkimuksessa ja palveluja tuottavien henkilöiden ja laitosten valvonnassa. Mikäli käytämme tietoja tällaisiin tarkoituksiin, käyttämämme tiedot ovat anonyymeja tai pseudonymisoituja yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämällä tavalla.

Tietojen luovuttaminen ilman potilaan suostumusta

Potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa ilman potilaan suostumusta viranomaiselle ja muille tahoille, joilla on tiedon saantiin laissa säädetty oikeus. Viranomaisia tai viranomaistehtäviä hoitavia tahoja, joille potilas saattaa kannella tai tehdä korvaushakemuksen, ja joille Vastaamolla on velvollisuus luovuttaa tietoja ovat:

- potilasvakuutuskeskus
- potilasvahinkolautakunta
- aluehallintovirasto

- sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- oikeuskansleri
- eduskunnan oikeusasiamies
- oikeuslääkäri kuolemansyyn selvittämistä koskevien tietojen osalta
- tietosuojavaltuutettu

Tietojen luovuttaminen edellä mainituille viranomaisille edellyttää asianomaisen viranomaisen kirjallista pyyntöä. Tiedot luovutetaan pääsääntöisesti lausuntoina ja potilasasiakirjajäljenteinä kyseisen asian vaatimassa laajuudessa.

Kansaneläkelainsäädännössä (mm. kansaneläkelaisissa, sairausvakuutuslaissa) on lukuisia säännöksiä siitä, mitä tietoja kansaneläkelaitoksella on oikeus saada. Kelan tarvitsemat tiedot liittyvät yleensä eläkkeen tai muun Kela-etuuden myöntämisedellytyksiin. Vastaamalla on velvollisuus pyynnöstä antaa Kelalle sen tarvitsemat tiedot ilman, että potilaalta tarvitaan suostumus tietojen luovuttamiseen.

Muut potilaan etuuksia käsittelevät viranomaiset, joille on pyydettyä annettava tietoja, ovat mm. valtiokonttori, vakuutusosasto, tapaturmavirasto ja eläkelautakunnat. Tietojen luovutusvelvollisuus viimeksi mainituille viranomaisille perustuu erityislainsäädäntöön ja kysymys on yleensä selvittävänä olevasta potilaan etuudesta.

Sosiaalihuollon viranomaiset

Vastaamo ja sen palveluksessa olevat terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä maksutta ja salassapitosäännösten estämättä hallussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. Tietojen luovutuksen edellytyksenä on aina kirjallinen asiakirjapyyntö. Epäselvissä tilanteissa on tehtävä valitusosoituksella varustettu viranhaltijapäätös.

Holhustoimesta annetun lain mukaan mm. terveydenhuollon toimintayksiköt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia pyynnöstä antamaan maistraatille ja tuomioistuimelle ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen edunvalvojan määräämisen ratkaisemiseksi.

Vastaamon palveluksessa olevat henkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Poliisi

Vastaamon terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia luovuttamaan potilastietoja, mikäli poliisi pyytää niitä ampuma-asekiväärin myöntämisen tai luvan peruuttamisen harkintaa varten.

Poliisin tiedonsaantioikeuden perusta on säädetty esitutkintalaissa (449/87) törkeiden rikosten osalta. Lääkäri, joka oikeudenkäymiskaaren mukaan voidaan velvoittaa todistamaan salassa pidettävästä asiasta, on oikeutettu todistamaan tästä esitutkinnassa, jos tutkittavana on rikos, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta.

Poliisilain 35 §:n mukaisesti poliisilla on oikeus saada tehtävän hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot, ellei sitä ole erikseen muussa lainsäädännössä kielletty tai rajoitettu. Poliisilla on oikeus saada virkatehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta. Tietojen luovuttaminen edellyttää rikosasiassa tutkinnan johtajan allekirjoittamaa pyyntöä. Terveystieteiden henkilöstön on ensi sijassa pidettävä silmällä potilaan etua, mutta pyrittävä kuitenkin auttamaan viranomaisia niin, ettei tarpeettomasti vaikeuteta poliisin työtä.

Poliisilla on laaja oikeus saada tietoja henkilön kuolemaan liittyvistä seikoista. Lääkäri on velvollinen pyynnöstä ilmoittamaan tiedossaan olevat kuolemansyyntä selvittämiseksi tarpeelliset seikat poliisille tai muulle tutkintaviranomaiselle.

Tuomioistuimien

Terveystieteiden ammattihenkilö voidaan velvoittaa todistamaan asiassa, jossa syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, mistä saattaa seurata vankeutta 6 vuotta tai ankarampi rangaistus tai edellä kuvatun rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen. Vastaamo on velvollinen luovuttamaan potilaskertomustietoja tuomioistuimille silloin, kun kyseessä on törkeätä rikosta koskeva oikeudenkäynti, ja asian käsittely edellyttää potilaan hoitotietojen saamista tuomioistuimen käyttöön.

Puolustusvoimat

Asevelvollisuuslain mukaan mielenterveyspalveluja antavien tahojen tulee luovuttaa puolustusvoimille palveluskelpoisuuden arvioimisen tai palveluksen järjestämisen kannalta merkitykselliset tiedot hoidossa olevista tai olleista asevelvollisista. Tietojen luovutuskäytänteet on kuvattu STM:n julkaisemassa ohjeessa. Vastaamalla on velvollisuus antaa puolustusvoimille pyynnön perusteella psykiatriasta hoitoa koskevat tiedot.